

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

12 септември 2018 година *

„Преюдициално запитване — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Съдебна компетентност по граждански и търговски дела — Специална компетентност — Член 5, точка 3 — Компетентност в областта на деликтната или квазиделиктната отговорност — Мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие — Потребител с местоживеене в държава членка, закупил чрез посредничеството на банка, установена в тази държава членка, ценни книжа емитирани от банка, установена в друга държава членка — Компетентност да се разгледа иск, предявен от този потребител на основание деликтната отговорност на тази банка“

По дело C-304/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) с акт от 10 май 2017 г., постъпил в Съда на 24 май 2017 г., в рамките на производство по дело

Helga Löber

срещу

Barclays Bank plc,

СЪДЪТ (първи състав)

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta (докладчик), председател на състава, C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin и E. Regan, съдии,

генерален адвокат: M. Bobek,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за г-жа Löber, от L. Aigner, Rechtsanwalt,
- за Barclays Bank plc, от H. Bielesz, Rechtsanwalt,
- за гръцкото правителство, от G. Papadaki, S. Papaioannou и T. Papadopoulou, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от M. Wilderspin и M. Heller, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 8 май 2018 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Helga Löber и Barclays Bank plc относно иск за деликтна отговорност, предявен срещу тази банка.

Правна уредба

- 3 Съображения 11 и 12 от Регламент № 44/2001 гласят:

„(11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. Местоживеенето на правния субект трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

(12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие“.

- 4 Член 2, параграф 1 от този регламент гласи:

„При условията на настоящия регламент, икове срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

- 5 Член 5, точки 1 и 3 от посочения регламент предвижда:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

1. а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;

[...]

- 3) по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 6 Barclays Bank е банка, установена в Лондон (Обединено кралство), и има клон във Франкфурт на Майн (Германия).
- 7 Посочената банка издава сертификати X1 Global EUR Index (наричани по-нататък „сертификатите“) под формата на облигации на приносител, закупувани от институционални инвеститори, които впоследствие ги препродават на вторичния пазар, по-специално на потребители в Австрия.
- 8 Сертификатите са издадени съгласно германски основен проспект от 22 септември 2005 г., който е бил съобщен на Österreichische Kontrollbank (австрийска Надзорна банка), и общи условия от 20 декември 2005 г. Подписката за публично предлагане е извършена между 20 декември 2005 г. и 24 февруари 2006 г. Сертификатите са издадени на 31 март 2006 г.
- 9 Сумата за изплащане и оттам — стойността на тези сертификати — са определени по индекс, базиран на портфейл от ценни книжа на няколко целеви фонда, така че въпросната стойност е пряко свързана с този портфейл. Последният е съставен и управляван от X1 Fund Allocation GmbH, дружество, установено в Германия. Тъй като обаче парите, инвестирани в сертификатите, са били използвани в пирамидална схема за измама, по-голяма част от тях са били изгубени, а сертификатите са останали без никаква стойност.
- 10 Г-жа Löber, с местоживеене във Виена (Австрия), чрез посредничеството на две различни австрийски банки, едната установена в Залцбург (Австрия), а другата в Грац (Австрия), инвестира в сертификати общо сумата от 28 648,43 EUR.
- 11 Като увреден инвеститор г-жа Löber предявява пред Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена, Австрия) срещу Barclays Bank иск за заплащане от последната на сума в размер на 34 459,06 EUR, за установяване на договорната и деликтна отговорност на Barclays Bank и за предоставяне на информация за финансовото положение на тази банка. В подкрепа на доводите си тя по-специално твърди, че посочената в проспекта информация относно сертификатите е била непълна.
- 12 С определение от 18 юли 2016 г. Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена, Австрия) приема, че не е компетентен, и отхвърля този иск по-специално с мотива че що се отнася до условията за прилагане на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, г-жа Löber не е посочила факта, че разглежданата вреда е настъпила директно в банкова сметка, която може да бъде свързана с нея и която е била открита в банка във Виена (Австрия). Според тази юрисдикция, тъй като г-жа Löber е придобила сертификатите чрез посредничеството на банки, установени в Грац или в Залцбург, тази вреда е настъпила на територията на тези населени места, а не на едно от населените места в съдебния район на посочената юрисдикция.
- 13 Г-жа Löber обжалва това определение пред Oberlandesgericht Wien (Върховен областен съд Виена, Австрия), който с определение от 6 декември 2016 г. го потвърждава, като стига до заключението, че член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001 е приложим, а австрийските съдилища нямат компетентност.
- 14 Г-жа Löber подава пред запитващата юрисдикция жалба срещу определението на Oberlandesgericht Wien (Върховен областен съд Виена), с която иска да бъде установена компетентността на Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена) по-специално на основание член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

- 15 При тези условия Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Съгласно член 5, точка 3 от Регламент [№ 44/2001] кой е компетентният съд за разглеждането на претенции на извъндоговорно основание поради отговорност във връзка с проспект, когато

- инвеститорът е взел по местоживеенето си породеното от ненадлежно изготвен проспект решение за инвестиране, и
- въз основа на това решение е превел покупната цена за придобитата на вторичния пазар ценна книга от своята сметка в австрийска банка по сметка за сетълмент в друга австрийска банка, откъдето цената след това е преведена на продавача по поръчка на ищеца.

Компетентен ли е:

- а) съдът, в чийто съдебен район е местожителството на инвеститора;
- б) съдът, в чийто съдебен район се намира седалището или клонът на банката, управляваща сметката на ищеца, от която той е превел инвестираната сума по сметката за сетълмент;
- в) съдът, в чийто съдебен район се намира седалището или клонът на банката, управляваща сметката за сетълмент;
- г) или е компетентно едно от посочените съдилища по избор на ищеца, или
- д) не е компетентно нито едно от посочените съдилища?“.

По преюдициалния въпрос

- 16 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи как следва да се тълкува член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 за целите на определяне на съдилищата в дадена държава членка като съдилища по мястото, където е настъпило вредоносното събитие по смисъла на тази разпоредба, като компетентни да разгледат иск за деликтна отговорност срещу издалата сертификат банка, установена в държава членка, който е свързан с липса на достатъчно информация в проспекта относно този сертификат и е предявен от инвеститор, пребиваващ в друга държава членка, който е инвестирал в последната, когато твърдяната от този инвеститор вреда представлява имуществената вреда, възникнала по неговата банкова сметка в банка, установена на територията на държавата членка, където е неговото местоживеене.
- 17 В самото начало следва да се припомни, че правилото за специална компетентност, предвидено в член 5, точка 3 от този регламент, следва да се тълкува автономно и стриктно (решения от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 43, от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, т. 37 и от 21 април 2016 г., Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, т. 29).
- 18 Всъщност предвидената в член 2 от посочения регламент компетентност, а именно тази на съдилищата на държавата членка, на територията на която е местоживеенето на ответника, представлява общото правило. Само чрез дерогиране от това общо правило посоченият регламент предвижда правила за специална и изключителна компетентност в изчерпателно изброени случаи, в които искът срещу ответника може, или евентуално трябва, да бъде предявен пред съд на друга държава членка (решения от 13 юли 2006 г., Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, т. 22 и от 12 май 2011 г., BVG, C-144/10, EU:C:2011:300, т. 30).

- 19 Съгласно постоянната практика на Съда понятието „дела относно деликтна или квазиделиктна отговорност“ обхваща всички иски, с които се цели подвеждането на ответника под отговорност и които не се отнасят към „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001 (решения от 27 септември 1988 г., Kalfelis, 189/87, EU:C:1988:459, т. 17 и 18, от 13 март 2014 г., Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, т. 20, от 21 април 2016 г., Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, т. 32 и от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 24).
- 20 По-специално Съдът е постановил, че член 5, точка 3 от посочения регламент се прилага спрямо иск, с който се търси отговорност от емитента на сертификат за свързания с него проспект и за неизпълнението на други задължения за предоставяне на информация, възложени на емитента, стига тази отговорност да не спада към „делата, свързани с договор“, по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от същия регламент (решение от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 57).
- 21 Що се отнася до спора по главното производство, е достатъчно да се отбележи, от една страна, че запитващата юрисдикция посочва, че изтъкнатата пред нея отговорност във връзка с проспекта не спада към делата, свързани с договор, и от друга страна, че с разглеждания по главното производство иск г-жа Löber по-специално цели да ангажира деликтната отговорност на Barclays Bank.
- 22 Що се отнася до понятието „място, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“, посочено в член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, следва да се припомни, че то се отнася едновременно до мястото на настъпване на вредата и до мястото на настъпване на събитието, причинило тази вреда, поради което ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място (решения от 10 юни 2004 г., Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, т. 16, от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 45, от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, т. 38 и от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 28).
- 23 Във връзка с това Съдът приема, че понятието „място, където е настъпило вредоносното събитие“ не би могло да се тълкува толкова широко, че да обхваща всяко място, където се усещат вредните последици от събитие, което е причинило вреда, действително настъпила на друго място (решения от 19 септември 1995 г., Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, т. 14, от 10 юни 2004 г., Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, т. 19 и от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 34), и че това понятие не се отнася до местоживеенето на ищеца, където се е намирал „центърът на неговите имуществени интереси“, само защото същият е претърпял там имуществена вреда, произтичаща от загубата на части от неговото имущество, настъпила и претърпяна в друга държава членка (решения от 10 юни 2004 г., Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, т. 21 и от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 35).
- 24 Ето защо обстоятелството, че ищецът търпи финансови последици, само по себе си не обосновава предоставянето на компетентност на съдилищата по неговото местоживеене, ако и вредоносното събитие, и вредите са настъпили на територията на друга държава членка (решение от 28 януари 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 49).
- 25 За сметка на това подобно предоставяне на компетентност е обосновано, стига местоживеенето на ищеца действително да е мястото на настъпване на вредоносното събитие или на материализиране на вредата (решение от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 50).
- 26 В случая спорът по главното производство се отнася до установяване на мястото на настъпване на вредата.

- 27 От практиката на Съда следва, че това място е мястото, където конкретно се проявява твърдяната вреда (решение от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, т. 52).
- 28 Освен това Съдът е постановил, че съгласно член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 съдилищата по местоживеенето на ищеца са компетентни на основание настъпването на вредата да разгледат иск, с който се търси отговорност от емитента на сертификат за свързания с него проспект и за неизпълнението на други задължения за предоставяне на информация, възложени на емитента, по-специално когато твърдяната вреда настъпва директно по банкова сметка на ищеца в банка, която се намира в съдебния им район (решение от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 57).
- 29 В решението си от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449) Съдът уточнява, че тази констатация е направена в специфичен контекст, който се характеризира с наличието на обстоятелства, способстващи за предоставянето на компетентност на посочените съдилища (решение от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 37).
- 30 Така Съдът е постановил, че член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че при липсата на други връзки за „място, където е настъпило вредоносното събитие“ не може да се приеме намиращото се в дадена държава членка място, в което е настъпила вреда, когато тя е само имуществена загуба, която е настъпила директно по банковата сметка на ищеца и е пряка последица от действия на непозволено увреждане, извършени в друга държава членка (решение от 16 юни 2016 г., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 40).
- 31 В случая изглежда, че разгледани в тяхната съвкупност, конкретните обстоятелства по делото по главното производство обуславят предоставянето на компетентност на австрийските съдилища.
- 32 Възщност от акта за преюдициално запитване е видно, че г-жа Löber е с местожителство в Австрия, а всички плащания във връзка с разглежданата по главното производство инвестиционна операция са били извършени от австрийски банкови сметки, а именно от личната банкова сметка на г-жа Löber и сметките за сетълмент, специално предназначени за изпълнението на тази операция.
- 33 Освен това, като се остави настрана фактът, че в рамките на посочената операция г-жа Löber е имала отношения само с австрийски банки, от акта за преюдициално запитване също така е видно, че тя е придобила сертификатите на вторичния австрийски пазар, че предоставената ѝ относно сертификатите информация е тази, която е била посочена в проспекта за тях, който е бил съобщен на Österreichische Kontrollbank (австрийска Надзорна банка), и че въз основа на тази информация тя е поела в Австрия задължението да инвестира, което ѝ е нанесло непоправима имуществена вреда.
- 34 Освен това предоставянето на компетентност на австрийските съдилища при обстоятелства като разглежданите по главното производство съответства на целите за предвидимост на правилата за компетентност, посочени в Регламент № 44/2001, за близост между определените от тези правила съдилища и спора, както и за добро правораздаване, които са посочени в съображения 11 и 12 от посочения регламент.
- 35 В това отношение следва по-специално да се припомни, че определяне като място на настъпване на вредата на мястото, на което е установена банката, в която е открита банковата сметка на ищеца, по която директно е настъпила тази вреда, отговаря на целта на Регламент № 44/2001 да укрепи правната защита на установените в Европейския съюз лица, като едновременно позволи на ищеца лесно да определи съда, който може да сезира, а на ответника — разумно да предвиди

пред кой съд може да бъде призован, защото емитентът на сертификат, който не изпълни правните си задължения във връзка с проспекта, е длъжен да очаква — когато реши да възложи оповестяването на проспекта за този сертификат в други държави членки — че недостатъчно информирани стопански субекти с местоживеене в други държави членки ще инвестират в сертификата и ще понесат вреда (вж. в този смисъл решение от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 56).

- 36 При тези обстоятелства на поставения въпрос следва да се отговори, че член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че в положение като разглежданото по главното производство, при което инвеститор предявява срещу банка, издала сертификат, в който той е инвестирал, иск за деликтна отговорност във връзка с проспекта за този сертификат, съдилищата по местоживеене на инвеститора, като съдилища по мястото, където е настъпило вредоносното събитие, по смисъла на тази разпоредба, са компетентни да разгледат иска, когато твърдяната вреда представлява имуществена вреда, настъпила директно по банковата сметка на посочения инвеститор в банка, установена в съдебния район на тези съдилища, и останалите конкретни обстоятелства по този случай също обуславят предоставянето на компетентност на посочените съдилища.

По съдебните разноски

- 37 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че в положение като разглежданото по главното производство, при което инвеститор предявява срещу банка, издала сертификат, в който той е инвестирал, иск за деликтна отговорност във връзка с проспекта за този сертификат, съдилищата по местоживеене на инвеститора, като съдилища по мястото, където е настъпило вредоносното събитие, по смисъла на тази разпоредба, са компетентни да разгледат иска, когато твърдяната вреда представлява имуществена вреда, настъпила директно по банковата сметка на посочения инвеститор в банка, установена в съдебния район на тези съдилища, и останалите конкретни обстоятелства по този случай също обуславят предоставянето на компетентност на посочените съдилища.

Подписи